

vs 28, handelend in dat verband over de verscheidenheid der gaven en bedieningen in een gevestigde kerk en niet over de toebrengring van leden tot de gevestigde kerk, juist daarom de evangelisten niet noemt, daar die in de gevestigde, reeds geordende en georganiseerde kerk geen taak meer hebben, doch in Epehze 4: 11, waar hij over „den opbouw“, over „bewaring“ en óók „vermeerdering“ der kerk handelt, ze juist daarom wel noemt (zie Grosheide op 1 Cor. 12:28 in kommentaar-Bontenburg).

De opmerking, ook gemaakt door Prof. Greijdenus, dat de „evangelisten“ in Epehze 4:11 wel en in 1 Cor. 12:28 en Rom. 12:6 niet genoemd worden, in verband kan staan met het feit, dat de gemeenten, aan welke „de brief aan Epehze“ is gericht, aan zulke „evangelisten“ haar ontstaan dankten, lijkt ons niet juist. Want aangenomen, dat „de brief aan Epehze“ niet aan die plaatselijke kerk van Epehze, doch aan „een groep van gemeenten in Klein-Azië“ is gericht (zie inleiding op Epehze-Philipp. Korte Verkl., bl. 9/10), dan moet worden bedacht, dat die groep van gemeenten blijkens Handelingen haar ontstaan ook aan de prediking van Paulus zelf heeft te danken, van Paulus en zijn helpers, terwijl dat ook van Corinthhe's gemeente geldt (Hand. 18:1-5); ook daar Paulus en zijn helpers (Silas en Timotheus). En Rome's gemeente is gesticht zonder den apostolischen arbeid, zoodat er voor Paulus wel aanleiding was in Rom. 12 op „helpers“ of dergelijke de aandacht te vestigen. Gezien dat alles meenen we, dat derhalve de maatstaf voor het al dan niet noemen van „evangelisten“ daarin niet kan gelegen zijn, doch eerder in hetgeen we tevoren noemden.

Onze conclusie met betrekking tot Epehze 4:11 mag dan ook zijn, dat daar het ambt van „evangelist“ wordt genoemd als tot taak hebbende de „vermeerdering“ en de „bewaring“ der kerk. Zoodat we het meerderheidsrapport in dezen onderschrijven.

J. FRANCKE.

LITERATUUR EN KUNST

Van twee werelden

Rudolf van Reest: „De andere wereld“. Uitg. Bosch & Keuning, Baarn.

Een productief schrijver is Rudolf van Reest geworden, zonder dat hem dit schaaft. Integendeel, zijn boeken winnen wat vorm en gehalte betreft. Wel blijft zijn voorkeur bepaald tot het leven van kleine luyden, maar dit gebied is zoo uitgebreid, er komen zooveel conflicten en problemen in voor, dat vooralsnog er stof genoeg gevonden kan worden voor romans en verhalen, die het lezen waard zijn.

Van Reest houdt blijkbaar van Rotterdam en omgeving, daarvan zijn de oorlogsroman „De Trouw der kleine Luyden“ en „Glascultuur“ de getuigen. Ook zijn nieuwste werk speelt zich af in deze stad.

In de meeste Nederlandsche boeken is het zoo, als ook hier, dat het leven der personen, innerlijk zoowel als naar buiten, meer de aandacht opeischt dan het milieu. Hier wordt b.v. een boottochtje gemaakt op de Maas en iets wordt er wel gezegd van deze rivier, maar men krijgt niet den indruk, dat dit Rotterdam's levensader is. Wanneer de stad beschreven wordt, is hiermee bedoeld die andere wereld, waarin een jongen geworpen wordt, waarin hij dreigt ten onder te gaan, omdat het een wereld van zonde en bederf is. Het is weer nauwelijks het milieu: de groentexportpakhuizen langs de Rotte, de empacements van boot en trein en de andere groentopslagplaatsen. Het is meer de zonde die beschreven wordt dan de menschen en hun sombere verblijven, zoowel hun woon- als hun werkplaatsen. Even komt het sociale conflict voor den dag bij het gevecht met de stakers, doch ook hier valt het volle licht op den patroon die als een razende vecht en zijn bangen bediende, die hierbij zwaar gewond wordt.

Elgenlijk is op twee werelden het bijvoegelijk naamwoord, de andere, te betrekken, die men zou kunnen aanduiden met hemel en hel.

Het wereldje, waarin Anton, de hoofdpersoon opgroeit, behoort naar den mensch gerekend, tot het verachte, het benepene, bekrompen kringetje van kleine burgermensen. De vader is een tuindertje, die het niet heeft kunnen bolwerken en nu in een achterbuurt van de groote stad een kommervol bestaan leidt, tot dat hij, die in de stad niet aarden kan, wegwijnt en s'ert. Dan is daar een broer, die zijn huwelijk moet uitstellen, omdat hij voor het gezin den kost moet verdienen. Ook hij kan het slavenleven niet aan en inplaats van het gezin er boven op te helpen, ligt hij maandenlang met een slepende ziekte te bed. Tot dit wereldje behoort ook de oude huisvriend, een mystiek mannetje, dat zoo graag spreekt over het geloof, maar dat de kracht tot leven eigenlijk mist en zijn einde vindt op het water.

Het is een wereldje vol ellende, waarin schijnbaar

de dood heerscht, waarin het leven spoedig geknakt wordt en langzaam verflensat. Met donkere en grijze tinten wordt het geschilderd. Doch dit blijkt tenslotte maar de achtergrond te zijn, waar tegen de menschen helderder uitkomen. Want over hen valt een Rembrandtiek hemelsch licht. Wat leven die menschen rijk, daar ze leven uit het geloof. Hier wordt de voorsmaak van den hemel geproefd. De aardsche zorgen vallen weg, als op de Zondagavonden de huisvrienden komen buurten. De poorten van den hemel vallen open. Deze menschen, met al hun zorgen, wandelen in het licht, zij beleven een kleine verdrukking, die haast voorbijgaat.

Tot deze wereld keert Anton terug, na een korte hellevaart. Dan is voor hem deze wereld weer die andere, die hem lokt en grooten rijkdom belooft. Daar kan hij rustig sterven, omdat hierin de hemel reeds geprojecteerd wordt. Hier leeft hij in zijn sterven.

Tegenover deze rust, dezen rijkdom in armoede verhoud, staat dan die andere wereld, waar Anton het leven dacht te vinden. Zij leek hem zoo aanlokkelijk, toen hij vriendschap opvatte voor het rijke meisje; zij leek hem bereikbaar, misschien, omdat hij mocht studeeren en de opoffering van ouders en broer hem den weg haanden tot een betere maatschappelijke toekomst.

De dood van vader en de ziekte van zijn broer versperren hem het pad. Zelf wordt hij nu de voornaamste kostwinner, op hem komt de zwaarste last neer van het gezin.

Zoo komt hij in den groothandel, als knechtje bij een groentenexporteur. Weer grijpt de auteur naar de donkere kleuren van zijn palet. Nu echter wordt niet alleen de achtergrond donker, doch ook de menschenfiguren bewegen zich er als donkere vlekken. Zij verliezen soms hun individualiteit om te worden tot personificaties van de zonde. Dikke Bet is een der lichtste figuren en daardoor misschien de meest menschelijke.

Ook in deze wereld, waarin het materieel bestaan de enige werkelijkheid is, heerscht de dood. Daar sterft de verloopen ingenieur, die Verlaine in het Fransch citeerde, een hopeloozen dood. Daar teren anderen weg, omdat dit leven hun te zwaar wordt. In vele trekken komt deze wereld overeen met die van Anton's ouders; voortdurend ziet men parallellen. Alleen het licht ontbreekt; het is de zwarte schaduw van de hel, die er over valt. De schrijver hangt er een raauw beeld van op en gaat voor niets op zij, hoe vuil het ook is. Hij teekent de zonde zonder eenige verzachting. Het gaat hem echter niet om de uitbeelding der zonde als eenig doel. Deze wereld is hem het scherpste contrast met die andere en daarom werkt hij met scherpe tegenstellingen.

Het deert hem niet, dat „de“ literatuur dit tendentius neemt en hem daarmee buiten haar domein sluit. Wie zal trouwens uitmaken, waar echte kunst begint of ophoudt, indien de schrijver doorvoelde waarheid weergeeft?

Hoe men hierover ook mag denken, het is goed dat van Reest zich gewaagd heeft op het terrein, waarvan hij zelf spreekt als helsch.

Een schrijver, die het leven uitbeelden wil, kan de zonde niet uit den weg gaan of er zijn oogen voor sluiten. Voor heel veel teergevoelige zielen is ook de Bijbel te cru in zijn teekening van de zonde. Het gaat er maar om met welk doel hij zijn weg gaat. En hier laat de schrijver ons niet in het onzekere, al een al niet door de contrasten uitbeelding der twee werelden. Hij laat scherp zien de gevaren die ons lichte jk omringen; hij spreekt van zonde, maar ook van genade. Met die zwarte wereld van zonde heeft God bemoedienis gehad. Nog redt Hij de Zijnen als brandhout uit het vuur.

Het nieuwe boek van Rudolf van Reest lijkt mij een vooruitgang. Zijn stijl is lossier, de dia ogen gaan vlottet, de teekening is vaak treffend, zijn personen zijn minder typen, meer zelf levende wezens, hoewel dit niet zijn sterkste kant nog is. Er komen spannende gedeelten in dezen roman voor; hij telt echter nog te veel illustratieve figuren om van een sterk doorgevoerde eenheid van handeling te kunnen spreken.

Het boek is voorts goed uitgegeven, met penleekeeningen van onbekende hand verucht, die niet alle even goed zijn. Het Calandsplein b.v. is mij onherkenbaar, evenals de menschen daarop mij vreemd zijn. Meer realisme zou hier niet geschaad hebben.

Gron.

H. S.

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT, No. 23

Tusschen kerkelijke vrijheid en politieke onvrijheid

Amice,

Je gaat weer kerstfeest vieren. Misschien klopt je hart een beetje anders dan „anders“. Dat ging mij vroeger ook zoo. En..... 't gaat me nóg zoo.

Ik geloof, dat sommigen dit laatste van mij niet heelmaal goed vinden. In dat geval zullen ze het wel niet wijs vinden, dat ik het eerlijk opbrecht, nog wel tegenover een jongere. Ze zullen allicht zóó zeggen: een oudere hoeft niet den braven Hendrik, of den nooit geschudde rotsman te spelen, maar hij moet toch maar liefst verhalen over zijn zwakke punten, of zonden, bespären aan de jongeren. Die leeren er niet van. Die verhalen stichten niet.

Je hebt al begrepen, dat er dus menschen zijn, die een

feestdag niet willen waargenomen zien, tenzij dan den wekelijkschen Zondag. De Zondag, die is, om met den paus te spreken, een festum sub praecepto, dat wil zeggen, als ik 't goed begrepen heb, een feestdag, die onder het gebod staat, en waar een duidelijk gebod voor is. Ze bedoelen daarmee het vierde gebod van de wet des Heeren, Zooals trouwens heel Israëls wetgeving van de sabbathrustbereiding vol is. Ze hebben daar schoon gelijk aan.

Maar, zeggen ze dan tegen je, maar nu moeten we verder. Als de paus zegt: de Zondag is sub praecepto, dan bedoelt hij met praeceptum een kerkelijk praecept: een kerkelijk gebod. En kerkelijk beteekent in zijn mond; roomsch, papaal. Vandaar, dat die paus nog heel wat andere feesten sub praecepto gelegd heeft: een lange rij. Maar hebben onze vadersen zich daar niet van vrijgemaakt? Sub praecepto staat bij de roomschen: de Zondag, Kerstfeest, Besnijdenisfeest, Epiphaniëfeest, Opstandingsfeest, Hemelvaartsfeest, Pinksterfeest, Trinitatisfeest, Feest der Soemnitelt van Christus' Lichaam, Feest van de Inventie van het H. Kruis, Feest van de Purificatis der H. Maagd, Feest van Maria-Boodschap, Feest van de Assumptie van Maria, Feest van Maria-Geboorte, Feest van Maria-Ontvangenis en nog heel wat andere (Ferraris, III, 1031). Die lange feestenlijst, zoo gaan de broeders dan verder, draagt duidelijk het stempel van te staan wel onder kerkelijk praecept, maar niet onder goddelijk praecept.

En nu de onmeedoogende consequentie: als nu de vadersen zich hebben vrijgemaakt van die kerkelijke papale feesten, waarom zouden wij dan de vrijmaking niet afmaken? Voortgaande reformatie! Onderhoud den Zondag, en meer niet. Preek op den Zondag van wat anderen kerstfeest noemen, als 't kerstfeest dus op een Zondag valt, over wat ge maar wilt; sla de geboorte van den Heiland niet over, maar preek erover, als 't zoo uitkomt, b.v. in Augustus. Dat is dan een duidelijk bewijs van de werkelijkheid der voortgezette vrijmaking van Luther en Calvijn. Vooral van Calvijn, want de Lutherchen zijn altijd half in de vrijmakingsgeboorte blijven steken; Calvijn ging verder. Die preekte eens op 25 Decembar over een tekst uit Deuteronomium: vervolgstof, waar de kerstdrukte van de op feestdagen verzotte massa geen deuk in brengen kon. Souvereiniteit in eigen kring.

Ik weet al wat jij nu zeggen wilt. Je wilt interrumpeeren, dat wij goed synodaal zijn. Daar heb je gelijk aan. Als mannen van trouw zijn we synodaal, d.w.z. we houden ons aan een synode, volgens afspraak, en dus ook onder het afgesproken voorbehoud van artikel 31 Kerkenordening. Wij zijn tégen de synodocratie, want dié is tégen de afspraak, en verhindert het leven naar de afspraak van artikel 31. Een synodocratie is nooit synodaal. Wij daarentegen zijn consistoriaal, en dus classicaal (want de kerkeraad doet mee aan classicale vergaderingen), en dus zijn we ook synodaal, want de kerkeraden wilen via classis particuliere en straks óók generale synodes. Je past op, dat je nooit het verwijt gaat verdienen, van niet synodaal te wezen. Ik ook. En nu zeg je: weinu, de kerkordening zegt: ziehier onze afspraak voor alle verband onderhoudende kerken: de gemeenten zullen onderhouden benevens den Zondag, ook den Kerstdag, Paschen, Pinksteren en Hemelvaartsdag; de onderhouding der tweede feestdagen wordt in de vrijheid der Kerken gelaten (art. 67). En nu is jouw conclusie klaar: die feestdagen staan dus onder kerkelijk praeceptum; en tenzij bewezen wordt, dat dit praecept strijdt met de Schrift en de Kerkenordening, hebben we ons dus, als goed synodaal, eraan te houden.

Amice, ik kan er niets tegen inbrengen; je bent een kwane in het debat. En dat mag ik wel. Mijn dominee maakt zich dan ook klaar, geloof ik, voor de kerstpeek; ik zie hem in deze dagen niet veel op straat; en hij heet bij ons niet: Piet de styllet. Hij springt nog al eens op de fiets. Maar de banden blijven nog al eens slap in het eind van het jaar, zoo verklapte zijn familie. Wij zijn gezegend met een echt synodalen dominee, goed vrijgemaakt als-t-is.

Nu heeft mijn dominee, als ik vijfjarig is, nog nooit me bij de deur afgescheept, als ik hem kwam feliciteeren. Hij heeft bij mijn weten nooit gezegd: als ik jarig ben (laat ons zeggen op 29 Februari), dan zal ik daar eens aan denken als ik wil, bijvoorbeeld in Augustus, als jullie bijna allemaal in Katwijk zitten. Hij heeft me nooit verteld, dat alle dagen hem gelijk zijn, en dat hij op zijn eigen tijd wil denken aan zijn geboorte, zijn indexamen, zijn trouwdag, zijn eerste vadervreugde-in-aanschouwing. Hij loopt allicht niet weg, als zijn kinderen eens per advertentie mochten verklappen, dat hij dan en dan 25 jaar geleden getrouwd zal zijn.

Maar, tja, hij kan zeggen: dat doe ik allemaal uit beleefdheid, dat thuis zitten op mijn verjaardag zoo tegen drie uur, als de visite komt. Maar, zoo kan hij vervolgen: in de kerk zijn we broederlijk tegen mekaar, en niet anion-achtig-beleefd. In de kerk leeren we mekaar. En als ik het dus voor de onderwijzing der kerk goed vind, straks een gravamen in te dienen tegen artikel 67 K.O., dan moet je mijn gravamen toetsen aan de Schrift. De kerkenordening, neen, daártegen strijdt het onderhouden van b.v. kerstfeest niet, maar de Schrift, die is er tegen, dat we op een willekeurigen dag elkaar oproepen om exclusief, althans speciaal samen te denken aan Christus' geboorte, waarvan — en dat is waar — waarvan de Schrift ons niets heeft megedeeld, — en die wel niet op 25 Decembar zal geschied zijn. De Schrift, zoo kan hij zeggen, is er tegen, dat we aan bepaalde feiten uit Christus' leven een bijzondere abstracte aandacht schenken. Want die bijzondere aandacht, die is gevaarlijk: ze belooft het doodelijke gevaar, dat we het ééne feit, dat God gemaakt heeft, gewichtiger achten dan het andere.

En dan komt hij ons ook met vragen op het lijf. Waarom geen Scheppingsdag? Geen Zondvloeddag? Geen Drooglaggings- en Arkverlatingsdag? Geen Tweede-Waereldrondsdag? Waarom geen Dag van Abrahams Roeping, geen dag van Mozes' Uittocht, geen Davids-, geen Salomo's-, geen Rehabeamsdag (en zoovoort), geen Ballingschapsdag, geen Zerubbabldag, geen Dag van Christus' Besnijdenis, geen dag van Christus' Doo stane Verzoeking, geen dag van Christus' Eerste Preek, geen Dag van..... maar ik houd op. Je begrijpt de kernvraag. Maar zullen we over die vragen met elkander twissen?

't lijkt
sobre
ik, als
strijd
van de
den de
elke ref
uitgezu
kerk ge
denk an
vrijmak
gemeens
is gestic
gedachte
teekene
en dan
feesten
komt
tusschen
onderwe
waarin a
ook voo
op de pr
en gaps
het daas
van led
strijden
wat nie
werd, da
het bree
derer le
feestdag
historisc
bruken
boosheid
in de re
En di
tegenwe
belen ov
aan den

Pro

VE

Dinsd
komst
ken van
wensche
Onder
Schilder
fessoren
Stichtin
Jongelir
welke g
ken, de
lende p
Ds D.
Ps. 66
voor in
In een
hier nie
lijding
daarteg
alleen c
Hij ons
Dr Schi
grondto
psalm,
geworde
waarvoo
hebben
vat dat
ook het
Schilder
bede uit
voor on
op zijn

Hierop
merveer
volk den
vorm van
dienst v
laris ve
van een
terugge
eventue
dit vern
tief van
Wormer
door kle
kerken
gereform
moge de
liefde w
om zijns
middel c
vergema
producti
over wa
aan te b
te typen
noodzaak